SPRAWY
PUBLICZNO-LEKARSKIE
NA
ZESZŁOROCZNEJ SESYI
(tj. 3^{ciej} Sesyi 3^{go} Peryodu)
SEJMU GALICYJSKIEGO.

Zestawił

Dr Stanisław Janikowski
Profesor Medycyny publicznéj w Krakowie,
Redaktor „Przeglądu lekarskiego“.

KRAKÓW.
Nakładem Redakcyi „Przeglądu lekarskiego“.
W drukarni W. Korneckiego.
1873.

Podobnie, jak lat poprzednich, zamierzamy po krótce zarejestrować sprawy lekarskie albo z policyą lekarską styczność mające, które rozbierane były w Sejmie krajowym, ułożywszy je w pewnym porządku systematycznym i dodając tu i owdzie nastręczające się uwagi. Sądzimy, że z takiego systematycznego zestawienia wynika, jeżeli nie inna, to przynajmniéj ta korzyść, że, odczytując taki obrachunek ogólny, łatwiéj można uprzytomnić sobie sprawy lekarskie krajowe potrzebujące ulepszenia i że przegląd taki służy niejako za skorowidz specyalny prac sejmowych dla tych kolegów, których obchodzą rzeczy publiczno-lekarskie krajowe.

Sesya sejmowa zeszłoroczna, krótsza od niejednéj z poprzednich, przeważnie była zajęta ważną sprawą szkół ludowych i dla tego do wielu innych spraw ważnych czasu nie starczyło, a tém bardziéj do wnoszenia lub rozstrząsania spraw publiczno-lekarskich, których znaczenie u nas, niestety, jest zbyt mało zrozumiane nie tylko przez ogół nielekarski, ale nawet i przez lekarzy.

Nie nam zaiste przystoi uskarżać się na to, że Sejm tym razem większą część czasu poświęcił kwestyi szkolnéj: bo choćby już tylko ze stanowiska lekarskiego, toć niepodobna zaprzeczyć, że sprawa wy-

chowania początkowego należy w téj chwili do najważniejszych. Z tém wszystkiém wolno nam ubolewać, że na inne przedmioty, mianowicie publiczno-lekarskie, nie wystarczyło czasu.

Na tegorocznym sejmie z pomiędzy nielicznych spraw lekarskich, jeszcze stosunkowo najwięcéj zajmowano się sprawami szpitalnemi, o których téż przedewszystkiém tutaj pomówimy.

I. Sprawy szpitalne.

A. W ogólności.

1.) Dość obszernie o sprawach szpitalnych krajowych rozpisała się Komisya wybrana do zbadania czynności Wydziału krajowego za czas od Sierpnia 1871 r. po koniec Lipca 1872. W sprawozdaniu téj komisyi odczytaném przez posła Józefa Jasińskiego na posiedzeniu 22 dnia 6go Grudnia 1872 r. znajdujemy następujący ustęp dotyczący się szpitalów.

(§. 1.) „Ze spraw szpitalnych wymienia sprawozdanie z czynności Wydziału za czas od Sierpnia 1871 po koniec Lipca 1872 na pierwszém miejscu utworzenie i obsadzenie posady Inspektora szpitalów. Po rozpatrzeniu sprawozdań i przedstawień tegoż, jako fachowego lustratora i doradcy, po rozpoznaniu rezultatów przyjętych przez Wydział krajowy wniosków jego w kierunku ulepszeń pomocy lekarskiéj, opieki nad chorymi i zgodnéj z dobrem chorych oszczędności na lekarstwach i żywności, powzięła Komisya przekonanie, że instytucya Inspektora szpitalów już w tym krótkim przeciągu czasu istnienia swego dobre owoce wydała.

(§. 2.) „Z wniosków Inspektora szpitalów pozostał w zawieszeniu wniosek urządzenia Rady opiekuńczéj dla lwowskiego powszechnego szpitala; gdy jednak sprawa zarządu oddziału chorych jeszcze nie jest załatwioną, odłożył słusznie Wydział krajowy rozpatrzenie wniosku tego na czas późniejszy.

(§. 3.) „W sprawie zarządu zakładu chorych w lwowskim powszechnym szpitalu nie przeprowadzono dotąd rokowań z rządem i gminą miasta Lwowa, które uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 9go Października 1871 Wydziałowi krajowemu polecone zostały. Komisya uznaje trudności tak w istocie i treści zdania, jakotéż w formie rokowań; z uwagi jednak, że koszta utrzymania szpitalów w stanie odpowiednim tegoczesnym humanitarnym wymogom z wzrastającą drożyną potrzeb życia powiększyć się musiały, a tém samém i niedobory zakładu chorych lwowskiego powszechnego szpitala, wobec zakwestyonowanego przez gminę miasta Lwowa obowiązku utrzymania tegoż zakładu, do utrudniających załatwienie sprawy téj rozmiarów dochodzą: komisya ma nadzieję, że chwilowa nieobecność pojedyńczych członków do rokowań tych ze strony rządu z Wydziału krajowego i z Rady miejskiéj delegowanych, którzy zastępców swoich mają, nie stanie się powodem dalszéj zwłoki.

(§. 4.) „Wydaniem przez Wydział krajowy odpowiednich instrukcyj dla inspekora szpitalów, dla dyrektora, dla lekarzy ordynujących, lekarzy pomocników i pełniących służbę dozoru dziennego, dla prosektora, dla chemika patologicznego i dla Sióstr miłosierdzia, tudzież przepisów odnoszących się do utrzymania i pielęgnowania chorych i o zachowaniu się tychże, zostały obowiązki wszystkich czynników służby zdrowia i ich wzajemne stosunki prawidłowo uregulowane.

(§. 5.) „Pod względem czysto administracyjnym jednak brak prawnego określenia zakresu działania rządcy lwowskiego powszechnego szpitala spowodował opóznienie w składaniu peryodycznych rachunków i zwłokę w ściąganiu zwrotów kosztów leczenia: jest zatém pożądaném, aby Wydział krajowy w najkrótszym czasie obowiązki i stosunki służbowe zarządu wymienionego szpitala odpowiednią instrukcyą unormował.

(§. 6.) „Podnieść tu wypada zaprowadzenie miesięcznych posiedzeń lekarzy w szpitalu powszechnym we Lwowie, uorganizowanie i zaszłe przestrzeganie lekarskich dyżurów, pomimo napotykanych trudności, w szpitalach we Lwowie i w Krakowie; przestrzeganie spisywania historyj chorób i przedkładania naukowych sprawozdań; zaprowadzenie przez nową normę ordynacyjną z dozwoleniem zapisywania lekarstw i farmakopeą nieobjętych, zgodnéj z rzetelną pomocą lekarską oszczędności; zaprowadzenie nowéj dyety, i objęcie w lwowskim powszechnym szpitalu w własny zarząd kuchni, przez co nietylko stosowne i dobre wyżywienie chorych, ale, mimo wyższych cen wiktuałów, i oszczędności uzyskano, jak to niżéj umieszczone zestawienie odnośnych cyfr wykazuje.

(§. 7.) „Czystość sal, pościeli, bielizny i kuchni w tutejszym powszechnym szpitalu nie pozostawia nic do życzenia.

„Wzorowe pielęgnowanie chorych w porównaniu z dawniejszém, pod wieloma względami nieodpowiedniém, jest niewątpliwie zasługą Sióstr miłosierdzia.

(§. 8.) „Przy sprawozdaniu o czynności Wydziału krajowego w sprawach szpitalnych nie należy wreszcie i téj okoliczności pominąć, że Wydział krajowy wszelkie dostrzeżone nieprawidłowości w postępowaniu wszystkich czynników w téj tak ważnéj gałęzi swéj administracyi, dochodził i karcił; że jednak co do takich nieprawidłowości opinia publiczna często przez spaczenie faktów w błąd w prowadzoną bywała; jeden z tak rażąco wykrzywionych faktów był nawet w Wydziale konstytucyjnym Rady państwa przeciw rozszerzeniu samorządu kraju naszego podniesionym. Podano, że Gitla Salamander wskutek wydalenia ze szpitala z potomkiem swym umarła. Faktem jest, że Gitla Salamander po zawiadomieniu ze strony do tego niepowołanéj, iż ma za leczenie w szpitalu zapłatę uiścić, zakład położnic 3go Lutego b. r. opuściła; lecz według urzędowego świadectwa lekarza powiatowego i lekarza

miejskiego, wydanego na podstawie lekarskich oględzin dnia 22go Lipca b. r., żyje, i nigdy brzemienną nie była". (Zob. sprawozdanie stenograficzne strona 650 i następne i allegaty LXXVI i XVI).

(§. 9.) W rozprawach nad tém sprawozdaniem komisyi zabrał głos z grona posłów jeden tylko lekarz, mianowicie Dr Hoszard. W mowie swojéj przyznał, że stan szpitala powszechnego lwowskiego okazuje na każdym kroku postęp. Wydział krajowy powiększył liczbę lekarzy, uprościł administracyą, i trzeba oddać sprawiedliwość, że zarząd jest o wiele lepszy. Przez zaprowadzenie Sióstr Miłosierdzia nadał téj instytucyi większego znaczenia. Co do tych ostatnich, to trzeba również oddać im sprawiedliwość w pielęgnowaniu chorych; jednakże zauważam, iż zachodzą skargi, ża nie wykonywają zaleceń lekarskich. Wiemy, że Wydział krajowy zarządził tak, iżby na przyszłość podobne rzeczy się nie powtarzały. To są strony dodatnie tego obrazu.

(§. 10.) Są zaś i strony ujemne, a jedną z nich jest stan zakładu położnic, który jest zakładem krajowym. Lokal ciemny, nizki, schody wązkie, przestrzał w sieniach, okna niedomykające się, drzwi dziurawe, w ścianach robactwo i t. d.: słowem, jest tak źle, że nie idzie daléj, że aż wstyd, iż to jest zakład krajowy. Radzi tedy mowca, aby inny lokal wynajęto.

(§. 11.) Odpowiadając powyższemu mowcy, Pos. Gros nadmienił, że w tym oddziale nie ma Sióstr Miłosierdzia; P. Haller zaś, że Wydział krajowy szuka innego pomieszczenia, ale jeszcze dotychczas nie mógł znaleźć.

(§. 12.) Z naszéj strony przyznać się musimy, że trudno nam pogodzić pochwały udzielane zarządowi Inspektora szpitali w sprawozdaniu Wydziału krajowego i w sprawozdaniu Komisyi z faktem już podówczas od kilku tygodni spełnionym, tj. z dymisyą udzieloną Inspektorowi, o któréj Wydział krajowy ani słów-

kiem Sejmu nie zawiadomił. Z którėjkolwiek strony musiał tu jakiś gruby błąd zachodzić: z którėj mianowicie i kiedy? tego rozstrzygnąć w tėj chwili nie potrafimy: albowiem ogłoszone w dziennikach politycznych rozprawy przed sądem przysięgłych we Lwowie w sprawie między Drem Dobieszewskim a Drem Rudnickim nie dają nam dostatecznėj podstawy do potępienia działalności urzędowo-lekarskiėj Dra Dobieszewskiego; zwłaszcza, że między zeznaniami świadków nie słyszeliśmy zeznań osób mogących najdokładniejsze w tėj mierze mieć zdanie, tj. członków Wydziału krajowego, bezpośrednio Inspektorowi szpitalnemu przełożonych, którzy zatém najwłaściwiėj powinniby w tym przedmiocie dać wyjaśnienie na tę lub na owę stronę.

2). Budżet krajowy na rok 1873 uchwalony na posiedzeniu 22 (dnia 6go Grudnia) i 23 (dnia 7go Grudnia 1872), którego główne ustępy dotyczące się spraw szpitalnych zaraz podamy, dał téż sposobność do kilku krótkich uwag ze strony niektórych posłów; ale, rzecz dziwna, tak w tym razie, jak w innych kwestyach dotyczących się rzeczy publiczno-lekarskich, ani jeden z posłów lekarzy nie zabierał głosu (oprócz P. Hoszarda)!

(§. 13.) Na posiedzeniu 22giém dnia 6go Grudnia przyjęto bez dyskusyi rubrykę IIIcią wydatków obejmującą koszta leczenia ubogich (¹).

Na wydatki tėj rubryki preliminował Wydział krajowy (pag. 9) sumę ogólną .	209,450 zł.
a w niėj pod pozycyą 28 dla szpitala Sióstr Miłosierdzia	1,950 zł.
Pozycya ta weszła niewłaściwie pomiędzy wydatki tėj rubryki; wymazawszy ją przeto, pozostaje suma	207,500 zł.

(¹) Sprawozdanie stenogr., str. 656.

(§. 14.) Na posiedzeniu 23ciém dnia 7go Grudnia 1872 r. P. Kamiński (notaryusz i burmistrz miasta Stanisławowa) referował w imieniu komisyi finansowéj o wydatkach na szpitale krajowe [1].

Komisya proponuje:

(§. 15.) Szpital główny we Lwowie.

a.) Oddział chorych.

Dochody	. . . .	68,190 zł.
Wydatki	. . . .	144,985 zł.
	Niedobór . . .	76,795 zł.

Któryto niedobór pokrywa fundusz krajowy: a) 11,000 bez czynszu, b) resztę zaliczkowo dla gminy miasta Lwowa.

Głos zabrał p. Ziemiałkowski, a wykazując, że to byłoby przesądzeniem kwestyi dotąd nierozstrzygniętéj, kto ma ponosić niedobory szpitalu, wniósł wykreślenie tego ustępu.

P. Madejski zaproponował pośredniczący dodatek, iż „to niema przesądzać zamierzonemu załatwieniu téj sprawy pomiędzy gminą m. Lwowa a funduszem krajowym się toczącéj“.

Po dłuższéj dyskusyi odrzucono wnioski pp. Ziemiałkowskiego i Madejskiego i utrzymał się w całości wniosek komisyi.

---

[1] Zobacz sprawozdanie stenograficzne, strona 703—721.

Alegat VI. (sprawozdanie Wydziału krajowego o budżecie krajowym na rok 1873) z allegatami:

Lit. B. Fundusz krajowy w ściślejszém znaczeniu.

Lit. C. Szpital główny we Lwowie. Fundusz chorych. Preliminarz na rok słoneczny 1873.

Lit. F. Fundusz podrzutków we Lwowie.

Lit. G. Fundusz szpitala św. Łazarza w Krakowie.

(§. 16.) Dłuższą także dyskusyą wywołała poz. 2) komisyi (27 Wydziału krajowego): emerytura dla Dra Neuhausera. Gdy mu się z prawa tylko 900 złr. należało: przeto komisya wniosła zniżenie o tyle preliminowanéj przez Wydział krajowy sumy 1,200 złr., co Izba przyjęła; jakkolwiek członkowie Wydziału krajowego przedstawili, że Wydział poniekąd już się zobowiązał w obec Dra Neuhausera.

(§. 17.) P. Popiel wdał się w surową krytykę urządzeń w szpitalu powszechnym lwowskim, mianowicie przytaczając, że bardzo dużo kosztuje, a zatém administracya niedobra. Odpowiedzieli mu pp. Gros i Adam Sapieha, ostatni mianowicie przemówieniem pełném sarkastycznego dowcipu.

Na posiedzeniu dnia tegoż wieczorem nastąpiły dalsze rubryki szpitali krajowych, które uchwalono w myśl wniosków komisyi jak następuje:

Szpital główny we Lwowie.

(§. 18.) b.) Oddział położnic.

Dochody	991 złr.
Wydatki	13,242 złr.
Niedobór tedy .	12,251 złr.

(§. 19.) c.) Oddział obłąkanych.

Dochód	12,171 złr.
Wydatki . . . . ,	70,587 złr.
Niedobór . . .	58,416 złr.

Komisya uczyniła wnioski co do tych funduszów poprzedzone motywami, którychto motywów, odnoszących się do prowadzenia administracyi szpitalnéj i rachunków, nieczytano, i które téż pomijamy, podając tylko ostateczne uchwały:

(§. 20.) 1. Ażeby Wydział krajowy w zamknięciu rachunków szpitala głównego lwowskiego za rok

1873, i w preliminarzu tegoż na rok 1874, wydatki i dochody wspólne trzech składowych jego funduszów od dochodów i wydatków oddzielnych dokładnie rozłączył i według téj zasady tak zamknięcia rachunkowe, jak i następne preliminarze układał.

(§. 21.) 2. Aby stosunek procentowy, poszczególniony w kategoryach, rozporządzeniem c. k. Namiestnictwa z dnia 17 Marca 1854 r. l. 43,945 objętych, a mianowicie w kategoryi II (rzeczywista ilość pracy), w kategoryi III (ilość łóżek), w kategoryi IV (pojemność sześcienna zajętych lokalności), w kategoryi V (ilość pokojów) i nareszcie w kategoryi VI (wedle ilości dni leczenia) na nowo, wedle faktycznego stanu obliczył i wedle nowych obliczeń i nowego dzielnika po poprzedniém rokowaniu z Rządem, o ile to jest potrzebne, wydatki wspólne rozdzielił.

(§. 22). 3. Nareszcie, aby wedle tak obliczonych dochodów i wydatków każdego z tych trzech funduszów obrachował, czy obecna taksa za leczenie chorych każdego z tych trzech funduszów jest odpowiednią.

(§. 23.) 4. Aby odnośnie do poz. 59 wydatków funduszu chorych, poz. 53 wydatków funduszu obłąkanych i poz. 51 wydatków funduszu położnic, obejmujących koszta drzewa opałowego w łącznéj kwocie 11,700 złr. w. a. zbadał, czyby zaprowadzenie użycia węgla kamiennego, jeśli już nie dla opalenia całego gmachu szpitalnego, to przynajmniéj na opał do kuchni, łazienek i pralni, nie było korzystniejszém dla wszystkich trzech funduszów.

(§. 24.) 5. Aby odnośnie do poz. 60 wydatków funduszu chorych, poz. 54 wydatków funduszu obłąkanych, obejmujących koszta oświetlenia w łącznéj sumie 1,490 złr. w. a. zbadał, czy zaprowadzenie oświetlenia gazowego w gmachu nie byłoby odpowiedniejszém i tańszém od nafty, i czyby oświetlenie ga-

zowe nie było środkiem pomocniczym do wentylacyi, dla szpitala tak niezbędnéj.

(§. **25.**) 6. Aby odnośnie do poz. 11 wydatków funduszu chorych, do poz. 11 wydatków funduszu obłąkanych i poz. 12 wydatków funduszu położnic, zawierających koszta służby domu w sumie 17,475 złr., wszelkie możliwe zaprowadził oszczędności.

(§. **26.**) 7. Aby z funduszów w poz. 63 wydatków funduszu chorych, w poz. 56 wydatków funduszu obłąkanych, w łącznéj sumie 5,646 złr. na konserwacyą i reparacyą budynków przeznaczonych, część odpowiednią, ze względów higienicznych i sanitarnych, na wyłożenie wychodków trwałym nieprzepuszczalnym materyałem obrócił.

(§. **27.**) Co do tych wniosków, prosił tylko p. Haller o niektóre wyjaśnienia, których mu udzielił sprawozdawca, poczém bez dykusyi je przyjęto. Nastąpiły rubryki, które również przyjęto po niektórych wyjaśnieniach, mianowicie co do obsadzenia posad prosektora i chemika patologicznego szpitali św. Łazarza i św. Ducha w Krakowie, którym z rocznéj płacy po 800 złr. przeznaczono na r. 1873 po 400 złr. i upoważniono Wydział krajowy w myśl uchwały Sejmowéj z dnia 3go Paździer. 1871 roku do zawarcia umów celem obsadzenia tych posad.

(§. **28.**) *Fundusz podrzutków we Lwowie.*

Dochody	200 złr.
Wydatki	54,788 „
Do czego przybywa dodatek z powodu drożyzny	407 „
Niedobór z funduszu krajowego pokryć się mający . .	54,995 złr.

(§. **29.**) *Szpital św. Łazarza w Krakowie.*

a) oddział chorych.

Dochody	50,683 złr.	— c.
Wydatki	50,434 „	50 „
Nadwyżka . .	249 złr.	50 c.

b) oddział położnic i podrzutków.

Dochody	11,833 złr.
Wydatki	40,871 „
Niedobór . . .	29,038 złr.

(§. **30.**) *Szpital św. Ducha w Krakowie.*

a) oddział syfilitycznych.

Dochody	25.939 złr.
Wydatki	26,502 „
Niedobór . . .	563 złr.

b) oddział obłąkanych.

Dochody	13,814 złr.
Wydatki	16,349 „
Niedobór . . .	2,535 złr.

(Zob. Alegat XXI.)

(§. **31.**) Tu dla pamięci wspominamy o wniosku posła ks. Króla o rozłożenie kosztów leczenia chorych ubogich w szpitalach na kraj cały (zob. Aleg. XXXII). Ważny ten wniosek, odesłany do komisyi administracyjnéj, nie został załatwiony, dla braku czasu. Przemawiają za nim względy ludzkości, o których nie jednokrotnie wspominaliśmy w „Przegl. lek.“, mówiąc o ustawie z roku 1868, wkładającéj na gminę obowiązek płacenia połowy kosztów leczenia ubogich, do niéj należących: albowiem wskutek tego przyjmowanie ubogich do szpitali napotyka nie raz na wielkie trudności ze strony gmin nie chcących wydawać potrzebnych świadectw. Jednakże z drugiéj stro-

ny trudno zaprzeczyć, że są względy finansowe, przemawiające przeciwko rzeczonemu wnioskowi.

B. Szpitale i zakłady dobroczyne w szczególności.

1. Szpital powszechny lwowski o którym już w powyższych rozprawach nad sprawozdaniem Wydziału krajowego i nad budżetem najwięcéj było mowy, dał jeszcze kilka razy sposobność do roztrząsań.

(§. 32.) a) I tak na posiedzeniu 22 dnia 6 Grudnia 1872 r. P. Ludwik Wodzicki w imieniu Komisyi budżetowéj zdawał sprawę co do wniosku Wydziału krajowego względem zaciągnięcia pożyczki w kwocie 160,000 złr. z funduszu krajowego na potrzeby szpitala lwowskiego.

Nad sprawozdaniem rozwinęła się dość żywa dyskusya, która jednak znacznie odbiegała od przedmiotu. P. Haller w ciągu swego przemówienia bowiem wspomniał o tém, że rokowania z gminą m. Lwowa o oddanie w zarząd miasta szpitala lwowskiego nie przyszły do skutku, ponieważ p. Ziemiałkowski zachorował. To dało powód p. Ziemiałkowskiemu, iż oświadczył, że to nie mogło być przyczyną nieprzyjścia rokowań do skutku, ponieważ on miał prawnego zastępcę wiceprezydenta itp.

P. Haller wniósł, aby zamiast wniosków uczynionych przez Komisyą uchwalić: poleca się Wydziadziałowi krajowemu umieścić w budżecie na r. 1873 w rubryce wydatków nadzwyczajnych 90,000 złr. tytułem pożyczki z funduszu krajowego funduszowi szpitalnemu na 5% udzielić się mającéj.

Uchwalono jednak na wniosek komisyi:

1) Sejm nad wnioskiem Wydziału krajowego pożyczki 160,000 złr. z funduszu krajowego na potrzeby szpitala powszechnego przechodzi na teraz do porządku dziennego.

2) Poleca zamieszczenie w budżecie na r. 1873 sumy 24,000 złr. w. a. tytułem zaliczki do funduszu szpitala lwowskiego na pokrycie niedoborów z lat 1871 i 1872 bez przesądzania praw funduszu krajowego do zwrotu przez gminę miasta Lwowa należytości, jakie okażą się przy ostateczném téj sprawy załatwieniu.

3) Upoważnia Wydział krajowy do użycia sumy 18,000 złr. w. a. pozostałéj ze sprzedaży kapitałów funduszów oddziałów chorych i położnic szpitala lwowskiego do przebudowania kanałów i wystawienia nowéj pralni i łazienek przy gmachu szpitalnym z uwzględnieniem w wykonaniu tych robót warunków jak największéj oszczędności.

4) Poleca Wydziałowi krajowemu utworzenie osobnego conta dla zaliczek dawanych lub spłacanych funduszowi krajowemu.

5) Poleca Wydziałowi krajowemu, aby wszelkie przedłożenia uzasadniające potrzebę nowych budowli lub rekonstukcyj przenoszących kwotę 10,000 złr. uzupełnione były planem robót wykonać się mających, i dokładnemi kosztorysami.

6) Poleca się Wydziałowi krajowemu podjęcie na nowo i przeprowadzenie rokowań, celem ostatecznego uporządkowania stosunków z miastem w sprawie szpitala powszechnego we Lwowie.

(Zobacz Spraw. stenog. str. 629 — 634 i Alegat LXX.).

(§. 33). b) Na témże posiedzeniu przyjęto po krótkich rozprawach wnioski Komisyi finansowéj przedstawione przez P. Weigla o udzielenie urzędnikom i sługom w szpitalu powszechnym we Lwowie, tudzież w szpitalu św. Łazarza i św. Ducha w Krakowie dodatków do płac z powodu drożyzny, a mianowicie:

1. Urzędnikom i sługom zarządu w szpitalu powszechnym we Lwowie, tudzież w zzpitalu św. Łazarza i św. Ducha w Krakowie, udziela się z powodu drożyzny od 1go Stycznia 1873 r., aż do odwołania, dodatek do płac etatowych, bez policzenia dodatków na mieszkanie, lub wszelkich innych *ad personam* re-

muneracyj lub dodatków funkcyjnych, wynoszący od 1,000 złr. — 20 od sta, — zaś od wszelkich innych płac niżéj tysiąca złr. 25 procent płac etatowych.

2. Przyjmuje się z tego tytułu wstawienie do budżetu łącznéj sumy 2,888 złr. 50 c. w. a.

(Żob. Spraw. stenogr. str. 624 i następne i Aleg. XXV i LXIX.).

(§. **34.**) 2. Były także petycye lekarzy szpitala lwowskiego i krakowskiego podane w d. 19 i 21 Listopada 1872 r. do L. 357 i 394 na ręce P. Dra Hoszarda o podobnyż dodatek z powodu drożyzny. Petycye te atoli odrzucono na témże posiedzeniu (t. j. Sejm przeszedł do porządku dziennego) z powodów wyłuszczonych zarówno w sprawozdaniu Wydziału krajowego z dnia 18go Października 1872 r. L. 16,975 jakotéż w sprawozdaniu Komisyi finansowéj, mianowicie: 1.) Że już w r. z. (1871.) podwyższono tym lekarzom płacę o 50% i 2.) Że mają prócz tego dochody z praktyki prywatnéj. (Zob. Spraw. stenogr. str. 625 — 627).

(§. **35.**) 3. Na posiedzeniu 10tém, dnia 21 Listopada 1872 r. wniesiona była petycya grona lekarzy szpitala lwowskiego o wybudowanie nowego zakładu krajowego dla położnic. Petycya ta nie była załatwioną.

(§. **36.**) 4. Wniosek Wydziału krajowego do l. 16521 wsprawie zniesienia zakazu przyjmowania Izraelitów do szpitala powszechnego lwowskiego (Aleg. XXIII.) nie przyszedł pod obrady dla braku czasu.

(§. **37.**) 5. Również nie przyszło pod obrady sprawozdanie Wydziału krajowego względem przyznania Siostrom Miłosierdzia w szpitalach krakowskich wynagodzenia 4,750 złr. (Alegat XXI), które na posiedzeniu 2iém dnia 6go Listopada 1872 odesłano do Komisyi budżetowéj.

(§. **38.**) 6. Wniosek Wydziału krajowego względem uznania szpitala w Starém Mieście przy Podhajcach za publiczny i powszechny (Alegat XXXVIII), odesłany na posiedz. 6tém, dnia 13go Listopada 1872 do Komisyi administracyjnéj, przyjęty został przez Sejm na posiedzeniu 15tém, dnia 28go Listop. 1872. (Zob. Aleg. LVI.).

(§. **39.**) 7. Petycya Zboru izraelickiego w Tarnowie o uznanie szpitala izraelickiego tarnowskiego za szpital powszechny, odesłana na posiedz. 10tém, dnia 21 Listopada 1872 do Komisyi administracyjnéj, nie przyszła pod obrady Sejmu.

(§. **40.**) 8. Wdowie po Doktorze Bobrzyńskim lekarzu szpitala św. Łazarza w Krakowie udzielono na posiedzeniu 22 dnia 6go Grudnia 1872 datek z łaski po złr. 100 rocznie na wychowanie nieletniéj córki aż do jéj pełnoletności (zatém przez lat 7 i pół). Komisya budżetowa i Izba uwzględniła tutaj tę okoliczność, że Dr B. stał się ofiarą służby: albowiem skaleczony w twarz przez spadnięcie w szpitalu kwatery okna, dostał skira i na to umarł w sile wieku.

(§. **41.**) 9. Dla zakładu głuchoniemych we Lwowie i dla zakładu ociemniałych w témże mieście przyznano, podobnie jak lat poprzednich, zasiłki po 1000 złr. (Rubryka VII. B. budżetu krajowego). Petycya zaś Dyrekcyj tegoż zakładu o przyjęcie płac nauczycieli zakładu na fundusz krajowy, odstąpiona na posiedzeniu 11tém dnia 22 Listopada 1872 Komisyi edukacyjnéj, nie przyszła pod obrady.

(§. **42.**) 10. W przedmiocie budowy Domu dla obłąkanych w Kulparkowie pod Lwowem Izba na posiedzeniu 14 dnia 27 Listopada 1872 r. na wniosek Komisyi budżetowéj bez rozpraw uchwaliła, co następuje:

„1. Przyjmuje do wiadomości projekt pożyczki 150,000 złr. w. a. na budowę zakładu obłąkanych w Kulparkowie, zaciągnąć się mającéj z funduszów:

1) domestykalnego; 2) szkoly kucia koni; 3) kultury krajowéj; z planem jéj umorzenia w 21 latach.

2. Przyjmuje na fundusz krajowy obowiązek spłacenia funduszowi domestykalnemu kapitału na budowę domu obłąkanych w Kulparkowie pożyczonego, gdyby przed umieszczeniem téj pożyczki zaszła potrzeba użycia tego kapitału z tytułu gwarancyi w art. 75. b. Statutów galicyjskiego Towarzystwa kredytowego zapisanéj.

3. Poleca umieszczać corocznie w budżecie krajowym pod rub. VI. kwotę 12,000 złr. w. a. na spłatę pożyczki 150,000 złr. na budowę zakładu obłąkanych projektowanéj, aż do całkowitego jéj umorzenia".

(Sprawozd. stenograf. str. 318 i Alleg. XXII.)

(§. **43.**) 11. Na posiedzeniu 22. dnia 6 Grudnia 1872 r. uchwalono w rubryce VI budżetu również bez rozpraw zasiłek 998 złr. dla szpitali Sióstr Miłosierdzia, który Komisya budżetowa w następujący sposób uzasadniła:

Dla szpitala Sióstr Miłosierdzia we Lwowie preliminuje Wydział krajowy 840 złr., a dla szpitala Sióstr Miłosierdzia w Czerwonogrodzie 158 złr. Tym dwom szpitalom bywają preliminowane zasiłki oddawna udzielane.

Wizytatorka Sióstr Miłosierdzia wniosła w tym roku do Wydziału krajowego przedstawienie, że i szpital w Rozdole potrzebuje zasiłków; że zaś Siostry Miłosierdzia we Lwowie łatwiéj obejść się mogą bez subwencyi, aniżeli szpitale w Czerwonogrodzie i Rozdole: prosi przeto, aby fundusz, dotąd Siostrom Miłosierdzia we Lwowie udzielany, był przeznaczony na Rozdół i Czerwonogród. Przedstawienie to wizytatorki nie dąży przeto do podwyższenia zasiłków, lecz jedynie do stósowniejszego rozdzielania go między pomienione trzy szpitale. Komisya mniema, że należy dotychczasowe zasiłki w kwotach 840 i 158 złr. czyli razem 998 złr. i nadal w budżecie pozostawić, a repartycyą téj kwoty pomiędzy szpitale we Lwowie,

w Czerwonogrodzie i Rozdole Wydziałowi krajowemu pozostawić. Komisya wnosi przeto:

Wysoki Sejm uchwali:

Dla szpitali Siostr Miłosierdzia 998 złr.

Repartycyą téj kwoty pomiędzy szpitale Siόstr Miłosierdzia we Lwowie, w Czerwonogrodzie, i w Rozdole, pozostawia Sejm Wydziałowi krajowemu.

(Sprawozd. stenograf. str. 656).

(§. **44.**) 12. Na témże posiedzeniu uchwalono dla Domu ubogich i sierot w Krakowie zasiłek w kwocie złr. 5,424. (Tamże.)

(§. **45**) 13. Na posiedzeniu 15tém, dnia 28 Listopada 1872 r. Sejm uchwalił nader ważny projekt ustawy, w skutek któréj ma być zwiniętym krajowy zakład podrzutków we Lwowie, a zakład podrzutków w Krakowie przestanie być zakładem krajowym.

Sprawozdanie Wydziału krajowego w tym przedmiocie (L. 16,522) sporządzone w skutek uchwały Sejmowéj zapadłéj na posiedzeniu 19tém dnia 11go Października 1871 roku odwołuje się do dawniéjszego sprawozdania z dnia 7go Września 1869 r. do L. 8,153 (Allegat XVIII. Spraw. stenograficznego sejmowego z roku 1869.); na zasadzie zaś rewizyi nadzwyczajnéj dopełnionéj przez Wydział krajowy w r. 1871 przytacza nowe i rażące szczegóły świadczące o zaniedbaném wychowaniu fizyczném i moralném podrzutków zakładów krajowych, tudzież o demoralizacyi tych warstw społeczeństwa naszego, które mają styczność z podrzutkami, szczególnie w okolicach Lwowa. Są to szczegóły znane w tym względzie i w innych krajach, które jednakże same przez się jeszcze nie świadczą o konieczności zwinięcia tych zakładów, ale o potrzebie ich reorganizacyi, tudzież lepszéj kontroli nad żywicielkami, do których podrzutki się dostaną. Sprawozdanie stara się dowieść, że w skutek zniesienia zakładów podrzutków nie pomnoży się liczba przypadków podrzucania dzieci, ani też dzieciobójstwa; jednakże przeciwko pewności tych dowodów możnaby niemało

uczynić zarzutów: to pewna, że, znosząc domy podrzutków, nie zniesiemy jeszcze popędu płciowego będącego źródłem porodów nieślubnych, ani też nie zapobieżymy rozmaitym zgubnym dla zdrowia i życia nieślubnego potomstwa następstwom. W każdym razie nie ulega wątpliwości, że jeżeli w jakiéj sprawie, to w téj lekarze powinniby mieć głos rozstrzygający; ale cóż począć, kiedy, rzecz dziwna, ani jeden z posłów do stanu lekarskiego należących nie zabrał głosu w téj sprawie!

Do rozprawy ogólnéj nikt głosu nie zażądał. W rozprawie specyalnéj, przy artykule III stanowiącym, że zakład podrzutków w Krakowie przestaje być zakładem krajowym, Dr. Weigel zwraca uwagę, że zakład ten jest fundacyą prywatną prymasa Poniatowskiego i kraj nie powinien mu odmawiać opieki, którą raz już przyjął. Mowca żąda zapisania w protokóle swego oświadczenia. PP. Madejski, Haller i Smarzewski odpowiadają p. Weiglowi, że akt fundacyjny zakładu uchwałą sejmową wcale nie zostaje naruszony. (Spraw. stenograf. str. 337—340 i Allegat Nr. XXXIV.)

II. Inne sprawy publiczno lekarskie.

Liczba przedmiotów do téj kategoryi należących z ubiegłéj kadencyi sejmowéj niesłychanie jest szczupłą.

(§. **46**.) 1. Na posiedzeniu 22. dnia 6 Grudnia 1872 r. uchwalono bez dyskusyi rubrykę V budżetu krajowego na rok 1873 t. j. na „Wydatki sanitarne“ złr. 30,000, mianowicie w téj sumie: a) na koszta podróży lekarzy z powodu czynności sanitarnych (zapewne głównie podczas epidemij) złr. 20,000, tudzież b) na koszta strzeżenia granicy kraju w czasie zarazy na bydło i zamknięcie miejsc zarazy złr. 10,000. (Zob. Spraw. stenogr. str. 656 i Allegat B. do sprawozdania Wydziału krajowego o budżecie krajowym.)

2.) Na témże posiedzeniu uchwalono również bez rozpraw rubrykę IV budżetu t. j. na koszta szczepienia ospy złr. 21,326. (Zob. tamże)

(§. **47.**) 3) Na temże posiedzeniu uchwalono w rubryce VII stypendya dla dwóch uczniów weterynaryi po 200 złr. i na koszta podróży 60 złr. (Spraw. stenogr. str. 657).

Prośba zaś Wydziału Rady powiatowéj żywieckiej o ustanowienie weterynarzy powiatowych, wniesiona na posiedzeniu 13tém, dnia 25 Listop. 1872, nie przyszła pod obrady Sejmu.

(§. **48.**) 4. Na posiedzeniu 16 dnia 29 Listopada 1872 r. uchwalono na wniosek referenta Wydziału krajowego P. Skwarczyńskiego ustawę zaprowadzającą podatek od psów we Lwowie, po 2 złr. od psa z wyjątkiem tylko szczeniąt ssących (Sprawozd. stenograf. str 352—354.). W Krakowie zaś; jak wiadomo, podobny podatek został zniesiony.

(§. **49.**) 5. Pośrednią styczność z Policyą lekarską ma uchwała, która zapadła wskutek petycyi Wydziału pow. żywieckiego na posiedzeniu 13tém, dnia 26. Listopada 1872, aby wezwać c. k. rząd o wydanie ustawy celem zapobieżenia szerzeniu się pijaństwa.

(§. **50.**) 6. Nareszcie ze względu na statystykę lekarską krajową obchodzi nas bardzo uchwała w przedmiocie urządzenia biura statystycznego przy Wydziale krajowym; jednakże i tutaj żaden z lekarzy głosu nie zabierał. Sprawozdawcą komisyi administracyjnéj w téj sprawie był Poseł Dunajewski. Komisya z uwagi, że nie miała przed sobą w tym względzie dokładnego projektu, wniosła, aby Sejm upoważnił Wydział krajowy do przedłożenia na najbliższéj sesyi sejmowéj dokładnego, szczegółowego planu dla biura statystycznego i aby na koszta téj czynności Sejm otworzył Wydziałowi krajowemu na rok 1873 kredyt do wysokości 2000 złr.

Poseł Weigel wnosił, aby upoważnić Wydział krajowy do urządzenia biura statystycznego przy Wydziale i na koszta tymczasowe otworzyć kredyt do wysokości złr. 2,000.

Poseł Henryk hr. Wodzicki bronił wniosku komisyi, wychodząc z téj zasady, że statystyka zastosowana do potrzeb wewnętrznych krajowych nie jest jeszcze nauką tak wyrobioną, żeby ułożenie planu biura statystycznego było rzeczą tak łatwą.

Poseł Skwarczyński, jako członek Wydziału krajowego, po porozumieniu się z kolegami oświadczył, że popierać będą wniosek Dra Weigla.

Po krótkiém jeszcze przemówieniu Dra Weigla i sprawozdawcy, wniosek p. Weigla upadł, a wniosek komisyi znaczną większością przyjęto.

(Zob. Sprawozd. stenogr. 332 — 337 i Aleg. Nr IV.).

Stosowną pozycyą budżetu przyjęto na posiedzeniu 23 dnia 7 Grudnia 1872. (Spraw. stenogr. Str. 698.)

SKOROWIDZ PRZEDMIOTÓW.

(Uwaga. Liczby oznaczają §§ Sprawozdania.)

Zaraza na bydło, koszta strzeżenia granicy z powodu téjże : 56.

Ziemiałkowski (Poseł) o niedoborze w oddziale chorych zspitala powsz. we *Lwowie* : 15.